

20.3.2014

Dnro 600/4/13

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

VANKILALLE HUOMAUTUS SELLIPALOSSA – VASTA PALOMIEHET SAIVAT SELLIN OVEN AUKI

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjoituksessaan muun muassa vankilan menettelyä poikansa (myöhemmin tukintavanki) asiassa. Kantelun mukaan tutkintavanki oli ollessaan vapautensa menettäneenä poliisivankilassa yrittänyt sytyttää sellinsä tuleen. Myöhemmin kantelijalle soitettiin ja ilmoitettiin, että tutkintavanki oli yrittänyt itsemurhaa vankilassa sytyttämällä sellinsä tuleen. Kantelija arvosteli myös sitä, että hänelle ilmoitettiin tästä vasta seuraavana päivänä.

Kantelija toimitti jälkikäteen tutkintavangin valtakirjan.

Poliisilaitoksen menettelyä koskeva asia on käsitelty erikseen (dnro 2015/4/11).

---

3 RATKAISU

3.1 Asiakirjoista ilmenevät tapahtumatiedot

Tutkintavanki oli poliisivankilassa säilytettävänä 7.4. alkaen. Hän aiheutti 11.4. sellissään tulipalon sytyttämällä patjansa / peittonsa tuleen. Paikalle saapunut sairaankuljetusyksikkö tarkasti tutkintavangin altistumisen palokaasuille. Hänen todettiin ehtineen hengittää siinä määrin savua, että hänet vietiin poliisipartion varmistamana ambulanssilla sairaalaan terveyskeskuspäivystykseen. Hoitotoimenpiteiden ja seurannan jälkeen tutkintavanki tuotiin takaisin poliisivankilaan samana iltana. Seuraavana aamuna hänet siirrettiin kameravalvottuun säilytystilaan itsetuhoisuuden takia. Tutkintavangin turvallisuuden takaamiseksi häneltä vietiin tarkkailun aikana säilytystilasta pois patja, lakanat ja haalarit. Hänet siirrettiin saman päivän aikana takaisin tavalliseen selliin ja pois otetut tavarat annettiin hänelle takaisin. Tutkintavanki kertoi 22.4. poliisivankilan henkilökunnalle syöneensä ajatuksissaan kokonaisen lyijykynän. Poliisivankilan lääkäri tapasi tutkintavangin 3.5. tämän omasta pyynnöstä.

Tutkintavanki siirrettiin 6.5. vankilaan. Saman päivän iltana hän sytytti sellinsä patjan ja vuodevaatteet palamaan. Poliisin laatiman tutkintailmoituksen mukaan sellissä oli voimakkaasti savua eivätkä vartijat saaneet sellin ovea auki. Lopulta paikalle hälytetty pelastuslaitos mursi sellin oven ja tutkintavanki saatiin raahattua Medihelin henkilökunnan hoidettavaksi. Hän ehti olla savuisessa sellissä ainakin 20 minuuttia. Selli oli täynnä tummaa savua ja tutkintavanki oli hänet tavattaessa kouristellut ja ollut tajuton. Alkutilanteessa pikamittarilla mitattu veren häkähemoglobiinipitoisuus viittasi vaikeaan häkämyrkytykseen. Hänelle asetettiin hengityksen ylläpitämiseksi hengityspotki henkitorveen ja kuljetettiin helikopterilla yliopistolliseen keskussairaalaan hoitoon. Palaneen ihon kokonaisprosentti oli 1 –

2 % ja vammojen arvioitiin olevan syvyydeltään asteeltaan II - III. Tutkintavangin katsottiin voivan palata 6.6. vankilaan palovammojen hoidon puolesta.

3.2 Tiedonkulku poliisilaitoksen ja vankilan välillä

Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja on poliisilaitoksen menettelyä koskevaan asiaan 23.9.2013 antamassaan ratkaisussa ottanut kantaa tiedonkulkuun poliisin ja vankilan välillä.¹ Siinä on otettu huomioon Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunto ja vankilasta annettu selvitys tältä osin. Selvityksen mukaan tutkintavangin poliisivankilassa sytyttämä tulipalo ei ollut tullut vankilan tietoon siirtovaiheessa. Päätöksessä todetaan muun muassa seuraavaa:

” – – Tutkintavangin tapauksessa poliisin ja vankilan välinen tiedonkulku ei ole toiminut. – – Kuten annetuista lausunnoista ja selvityksistä ilmenee, viranomaisten välillä on epätietoisuutta siitä, miten säilytysturvallisuustiedot siirtyvät silloin kun tutkintavanki siirretään poliisin säilytystilasta vankilaan. – – Asiasta ei ole olemassa säännöksiä. Sen sijaan nyt puheena olevana ajankohtana on ollut voimassa sisäasiainministeriön poliisiosaston määräys vankeinhoitolaitoksen ja poliisin yhteistyöstä – – ohjeen kohdassa, joka käsittelee tutkintavankeja, on todettu muun muassa seuraavaa: Kun vanki siirretään poliisivankilasta yleiseen vankilaan, poliisin tulee ilmoittaa yleiselle vankilalle vankiin liittyvistä vangin ja muiden henkilöiden turvallisuuteen vaikuttavista seikoista – –.”

Asiasisällöltään samanlainen asiakirja on annettu vankeinhoidon puolella Rikosseuraamusviraston ohjeena (3/30/3007).

Apulaisoikeusasiamies totesi vielä, että vaikka yhteistyöstä oli tapahtuma-aikana olemassa ohje, ei siitä kuitenkaan ilmennyt, mille poliisin taholle kuului ilmoittaa vankilalle turvallisuuteen liittyvistä seikoista. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että poliisin tulee antaa menettelytapaohjeet, joissa määritellään selvästi, kenen tehtäviin kuuluu olla yhteydessä vankilaan tutkintavangin säilytysturvallisuutta koskevista asioista ja miten tämä tapahtuu. Apulaisoikeusasiamies saattoi tämän käsityksensä tiedonkulun epäonnistumisesta ja ohjeistuksen tarpeellisuudesta poliisilaitokselle ja Poliisihallitukselle. Jälkimmäistä pyydettiin ilmoittamaan 30.5.2014 mennessä, mihin toimenpiteisiin asia on mahdollisesti antanut aihetta. Ratkaisu saatettiin tiedonkulkua koskevalta osin myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Yhdyn apulaisoikeusasiamiehen kannanottoon tiedonkulun epäonnistumisesta. Asia ei anna omalta osaltani aihetta toimenpiteisiin.

3.3

Lähiomaiselle tiedottaminen

Edellä kerrotussa apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa on otettu kantaa myös kantelijan arvosteluun lähiomaiselle tiedottamisesta seuraavasti:

”Totean ensinnäkin, että siitä, mille viranomaiselle kuuluu lähiomaiselle tai läheiselle ilmoittaminen tutkintavangin vankilassa tapahtuneesta sairastumisesta, ei ole olemassa säännöksiä tai ohjeistusta. Käsitykseni mukaan tutkintavangin sairastuminen ei liity esitutkintaan, minkä vuoksi pidän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tavoin ennen kaikkea Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä huolehtia siitä, että tutkintavangin

---

¹ AOA:n päätös (dnro 2015/4/11) on luettavissa oikeusasiamiehen verkkosivuilla (www.oikeusasiamies.fi).

lähiomaisille tai läheisille ilmoitetaan asiasta silloin kun se ei ole vastoin tiedossa olevaa tutkintavangin tahtoa.

Tiedossani ei ole, miksi tutkintavangin tapauksessa lähiomaiselle ilmoittaminen on tapahtunut poliisin eikä vankilan kautta. Joka tapauksessa pidän tärkeänä – varsinkin näin vakavassa tapauksessa – että tieto saatetaan viipymättä lähiomaisen tai läheisen tietoon. Jos poliisi toimii ilmoittajana, tulee sen myös huolehtia siitä, että asia hoidetaan myös tutkinnanjohtajan / tutkijan ollessa poissa.”

Apulaisoikeusasiamies saattoi edellä kerrotun käsityksensä poliisilaitoksen tietoon. Ratkaisu saatettiin tältä osin myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Yhdyn edellä olevaan ja totean, ettei asia anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.4 Vankilan menettely sellipalossa

3.4.1 Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Pykälän 3 momentin mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen.

Tutkintavankeuslain (768/2005) 11 luvun 1 §:ssä todetaan, että tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä olevia tiloja on valvottava siten kuin tutkintavankeuden tarkoitus, vankilan järjestys, vankilassa pitämisen varmuus, karkaamisen tai laitoksesta luvatta poistumisen estäminen, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuus ja rikoksen estäminen edellyttävät.

3.4.2 Selvitys

Vankilan selvityksessä todetaan, että tutkintavangilla on ollut tupakointivälineet hallussa sellissään ja että menettely on ollut vankilan ohjeiden mukaista, sillä vankilassa ei ole ollut tietoa aiemmasta sellipalosta tai itsetuhoisesta käytöksestä.

Sellin oven avaamiseen tarvittavia välineitä säilytetään ”karmilaukussa”, joka sisältää kaikki oven avaamiseen tarvittavat välineet. Laukkua säilytetään päivystyksessä, josta se otetaan mukaan palohälytyksen sattuessa. Selvityksen mukaan suurin ongelma siihen, ettei ovea saatu porattua auki, oli se, että laukussa olleen poran akku oli tyhjentynyt. Kadonneeksi luultu poranterä löytyi tarkemmin tarkasteltuna myöhemmin laukusta, mutta avaamisvipu oli tippunut laukusta päivystykseen. Vipua ei olisi voitu käyttää ennen kuin poralla olisi porattu suojalevy auki, joten kyseisen vivun puuttuminen ei vaikuttanut selvityksen mukaan tapahtumiin.

Selvityksessä kerrotaan, että vankilan paloturvallisuudesta on huolehdittu siten, että jokainen valvontahenkilökuntaan kuuluva ottaa säännönmukaisesti osaa sammutusharjoituksiin. Vankilassa on harjoiteltu erilaisia sammutustehtäviä ja sellin oven avaamista. Nykyisin ”karmilaukkuja” on kaksi ja ne on sijoitettu päivystykseen ja asunto-osastojen puolelle. Lisäksi akkuporan käytöstä on siirrytty verkkovirralla toimiviin poriin.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on lausunnossaan pitänyt tärkeänä, että kaikilla henkilöstöön kuuluvilla on tieto laukkujen säilytyspaikasta. Sen mukaan huomiota on

myös kiinnitettävä siihen, että ovien avaamiseen käytettävät välineet tarkastetaan säännöllisin aikaväleihin ja että tämä tarkastustehtävä on selkeästi vastuutettu.

3.4.3 Kannanotto

Totean, että selvityksen perusteella arvioituna vankilalla ei ole ollut sellaista tietoa tutkintavangin säilytysturvallisuudesta, jonka perusteella olisi ollut aihetta epäillä hänen aiheuttavan vaaraa itselleen tai muille. Katson, että tulipalon sytyttäminen sellissä ei ole johtunut vankilan virheellisestä menettelystä tai laiminlyönnistä.

Sen sijaan toiminta palohälytyksen jälkeen antaa mielestäni aihetta arvostelulle. Tapahtumasta laadituista valvontahenkilökunnan ilmoituksista ilmenee seuraavaa:

Vankilan henkilökunta ei saanut tutkintavangin sellin ovea auki palohälytyksen jälkeen, koska avain ei kääntynyt lukossa. Tämän havaittuaan vartijat päätyivät siihen, että karmissa popniiteillä oleva metallilevy piti saada irti ja ovi karmeineen auki. Vartija lähti hakemaan sellin oven karminavaajaa, mikä löytyi vasta etsimisen jälkeen päivystyksestä romujen alta. Salkusta ei löytynyt poranterää, millä olisi saanut porattua popniitit. Myös sellikarmin avausvipu oli kadoksissa. Käytävällä oli tässä vaiheessa niin paljon savua, että vartijoiden oli pakko perääntyä sellin ovelta. Vartijan tultua takaisin sellin luo porakoneen kanssa, oli pelastuslaitos jo paikalla. Porakone ei toiminut, mutta palomiehet saivat avattua sellin oven omilla välineillään murtamalla niitit rälläkällä ja avaamalla karmin taltalla.

Käytettävissä olevan selvityksen perusteella asiassa jää epäselväksi, miksi sellin oven lukkoa ei ole saatu alun perin auki. Ainakin yhdessä valvontahenkilökuntaan kuuluvan laatimassa ilmoituksessa todetaan, että lukko on toiminut aiemmin päivällä moitteettomasti kun vanki on sinne asutettu. Oven avaamista avaimella on yrittänyt usea vartija. Toisaalta palomiehiä avustaneen vartijan laatimaan ilmoitukseen on kirjattu, että sen jälkeen kun karmia on saatu avattua joitakin senttimetrejä, hän on kokeillut uudestaan oven avaamista avaimella ja onnistunut siinä. Asiassa jää näyttämättä, että tähän liittyisi vankilan puolelta laiminlyöntiä tai virheellistä menettelyä.

Sen sijaan katson, että vankila on laiminlyönyt velvollisuutensa huolehtia siitä, että välineet, joita tarvitaan sellin oven auki saamiseen hätätilanteessa, olisivat olleet asianmukaisessa kunnossa ja henkilökunnan saatavilla. Selvityksestä ei ilmene, että jonkun tehtäviin olisi kuulunut huolehtia siitä, että oven avaamiseen käytettävät välineet ovat käyttökunnossa. En voi siten todeta, että joku yksittäinen virkamies olisi laiminlyönyt virkatehtävänsä. Sen sijaan katson, että vankilan olisi tullut huolehtia siitä, että välineet ovat kunnossa ja saatavilla.

Pidän mahdollisena, että jos sellin ovi olisi saatu palohälytyksen jälkeen avattua normaalisti avaimella, olisivat palon seuraukset voineet jäädä vähäisemmiksi. Sen sijaan pidän epätodennäköisenä, että välineistön puutteellisuudella olisi ollut tässä tapauksessa merkitystä, koska selvityksen mukaan pelastuslaitos oli jo paikalla siinä vaiheessa, kun vartija ennätti poran kanssa takaisin. Selvityksestä ei kuitenkaan ilmene, miten kauan vartija joutui käyttämään aikaa välineistön etsimiseen. Joka tapauksessa palokaasuja on ollut selvityksen perusteella tuossa vaiheessa sellissä niin paljon, että vankilan henkilökunta ei ilmeisesti olisi voinut ilman palomiesten apua pelastaa tutkintavankia, vaikka välineiden etsimiseen ei olisi mennyt ylimääräistä aikaa ja ovi olisi saatu avattua vankilan omilla välineillä.

Selvityksestä ilmenee, että vankilassa on tapahtuman jälkeen otettu käyttöön kaksi laukkuja, joissa säilytetään oven avaamiseen tarvittavia välineitä. Lisäksi akkuporan käytöstä on siirrytty verkkovirralla toimiviin poriin. Yhdyn keskushallintoyksikön lausunnossa todettuun siitä, että vankilan henkilöstöllä tulee olla tieto laukkujen säilytyspaikoista ja että vankilan tulee nimetä

henkilöt, joiden vastuulla on oven avaamiseen käytettävien välineiden säännöllinen tarkastaminen.

3.4.4 Johtopäätös

Pidän edellä kuvattua vankilan laiminlyöntiä vakavana. Asiaa koskevat toimenpiteet ilmenevät kohdassa 4. Kysymys on viranomaisen velvollisuudesta turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen – tässä tapauksessa vapautensa menettäneen henkilön hengen ja terveyden turvaaminen.

Tutkintavankeuslaissa tai tutkintavankeudesta annetussa asetuksessa ei ole vankeuslain tavoin (1 luvun 3 §:n 2 mom.) nimenomaista säännöstä, joka edellyttäisi tutkintavankeuden toimeenpanolta sitä, että se on turvallista tutkintavangille. Pidän kuitenkin selvänä, että tämä seuraa jo perustuslain 7 §:ssä turvatusta oikeudesta elämään ja turvallisuuteen. Tähän tähtää myös tutkintavankeuslain säännös, jossa edellytetään tutkintavankeja ja heidän käytössään olevia tiloja valvottavan siten, kuin tutkintavankien turvallisuus edellyttää. Katson siis, että oikeus elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen velvoittaa vankilaviranomaisia huolehtimaan siitä, että olosuhteet vankilassa ovat turvalliset niin vangeille kuin tutkintavangeille.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan vankilalle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.4.3 selostetusta laiminlyönnistä. Tässä tarkoituksessa lähetän vankilan johtajalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.